

ОЦЕНКИ ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА И НАГЛАСИ ЗА ПРОМЯНА НА СЪДЕБНАТА КАРТА В СЪДЕБЕН РАЙОН ПЕРНИК

Съдържание:

Въведение	2
Достъп до правосъдие	3
Опит със съдебната система	14
Контакт със съдебната система	14
Лица, които не са завели дело	20
Лица, които са завели дело	22
Оценка на работата на съда и неговата важност	25
Концепция за общностен съд.....	32
Последствия от евентуално закриване на съдилища по населени места	44
Загуби за бизнеса от закриване на съдилища по населени места	59

Въведение

Настоящото изследване представя обществените нагласи на гражданите и бизнеса на територията на общините Трън, Радомир и Брезник по различни въпроси, свързани с работата на съдебната система и процеса по правораздаване на местно ниво. Изследването обхваща широк набор от теми отнасящи се до достъпа до правосъдие и съдебната система в съдебен район Перник и в страната като цяло. Основните акценти са насочени към реорганизацията на съдебната карта, във връзка с потенциално съкращаване на броя на съдилища у нас. За целта на изследването са разгледани и нагласите на заинтересованите страни към създаването на "общностни съдилища" в България.

Обхванатите целеви групи са представители на **гражданите и бизнеса в общините на Брезник, Радомир и Трън в област Перник**. Основната цел на проучването е дефиниране на възможни концепции за ефективно развитие на идеята за "общностния съд" в съдебните практики и задаване на параметри в работата му, които да спомагат за постигане на основните му цели: намаляване на рецидивните прояви в конкретни райони, улесняване на съдебните производства и включване на социална подкрепа за извършителите и жертвите към наказателните производства. За целта са разгледани нагласите и мненията на целевите групи във връзка с достъпа до правосъдие, работата на съдилищата и съдиите в региона, както и потенциалните загуби/разходи, които биха последвали от евентуално затваряне на съдилища и очакваните последици за гражданите и бизнеса от такава мярка.

Проведени са общо 474 анкети в региона: 349 анкетни с граждани и 125 с представители на бизнеса в област Перник. Изследването е представително за районите на Трън, Радомир и Брезник.

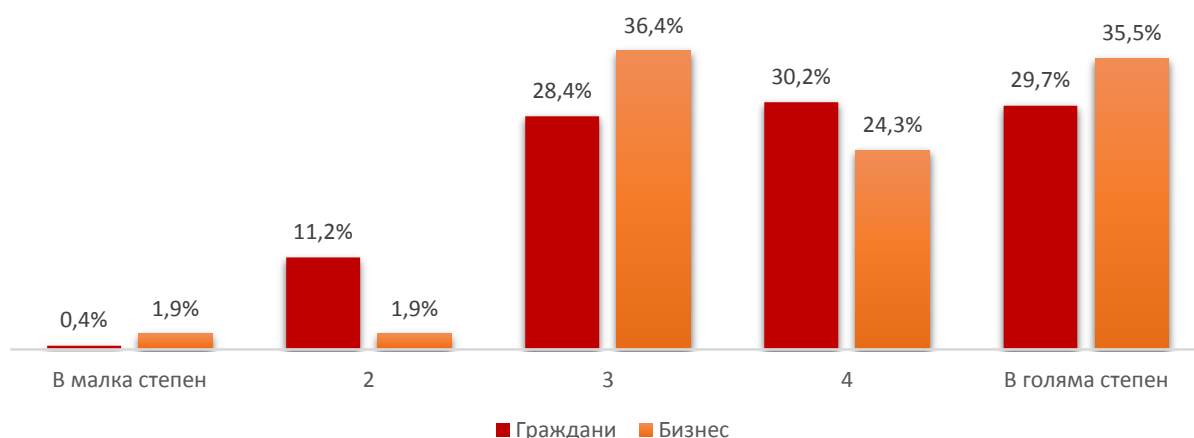
Настоящото изследване е реализирано от социологическа агенция „Глобал метрикс“ по поръчка и с участието на Български институт за правни инициативи като част от проект „Ефективна съдебна система за по-добър живот и бизнес развитие“ финансиран от

фондация „Америка за България“. Изследването и анализа към него отразяват единствено гледната точка участниците в тях, а не и на организацията предоставила финансирането.

Достъп до правосъдие

Достъпът до правосъдие е от съществено значение за ефективното упражняване на правата и задълженията от всички български граждани и е основен елемент от реализиране на концепцията за върховенството на правото. Изграждане на правораздавателна система, основана на принципа на участието на широки групи от обществото, е ключова предпоставка за формирането на усещане за справедливост. Високото доверие в системата на правораздаването е един от гарантите за решаване на възникнали спорове и за възстановяване на справедливостта в съответствие с международното право, конституцията и законите на страната. В настоящата точка от изследването ще бъдат разгледани различни параметри, свързани с нагласите и мненията на граждани и представители на бизнеса в съдебен район Перник по отношение на достъпа до правосъдие в страната и тяхното населено място.

В каква степен смятате, че е подсигурен достъпът до правосъдие на всички граждани в страната?

Оценката, която жителите на Трън, Радомир и Брезник от област Перник поставят на достъпа до правосъдието за всички български граждани, може да се определи като

„средна към добра“ – по скалата от 1 до 5, където 1 е „в малка степен“, а 5 – „в голяма степен“, **средните оценки са съответно 3,78 – за гражданите, и 3,90 – за представителите на бизнеса.** Дяловете на оценилите най-високо достъпа до правосъдие са по-големи сред представителите на бизнеса (35,5% срещу 29,7% от страна на гражданите). Тази тенденция се запазва и при средните оценки по скалата – съответно 36,4% от представителите на бизнеса и 28,4% от гражданите поставят средна оценка „3“ по петстепенна скала. При оценка 4 превес имат гражданите (30,2% срещу 24,3% при бизнеса), като сред тях прави впечатление и по-високият дял на тези, които оценяват достъпа до правосъдие като по-скоро незадоволителен – 11,2% от гражданите са на такова мнение срещу 1,9% от представителите на бизнеса. Най-ниската оценка на достъпа до правосъдие в страната поставят едва 0,4% от гражданите и 1,9% от представителите на бизнеса в трите съдебни района на област Перник.

Жителите на община Брезник оценяват по-ниско достъпа до правосъдие за всички граждани в страната, а най-високо то е оценено от жителите на община Трън. **По-високо се оценява достъпа от хора на възраст между 26 и 45 години, от респонденти с висше образование и от такива, които до този момент не са имали контакти със съдебни институции.**

Представителите на бизнеса, които към момента не са попадали в ситуация на спор или конфликт с държавен или общински орган или друго физическо или юридическо лице, поставят по-високи оценки на достъпа до правосъдието в страната.

В каква степен смятате, че е подсигурен достъпът до правосъдие във:

(Средна оценка по скалата от 1 до 5, където 1 е "в малка степен", а 5 – "в голяма степен")

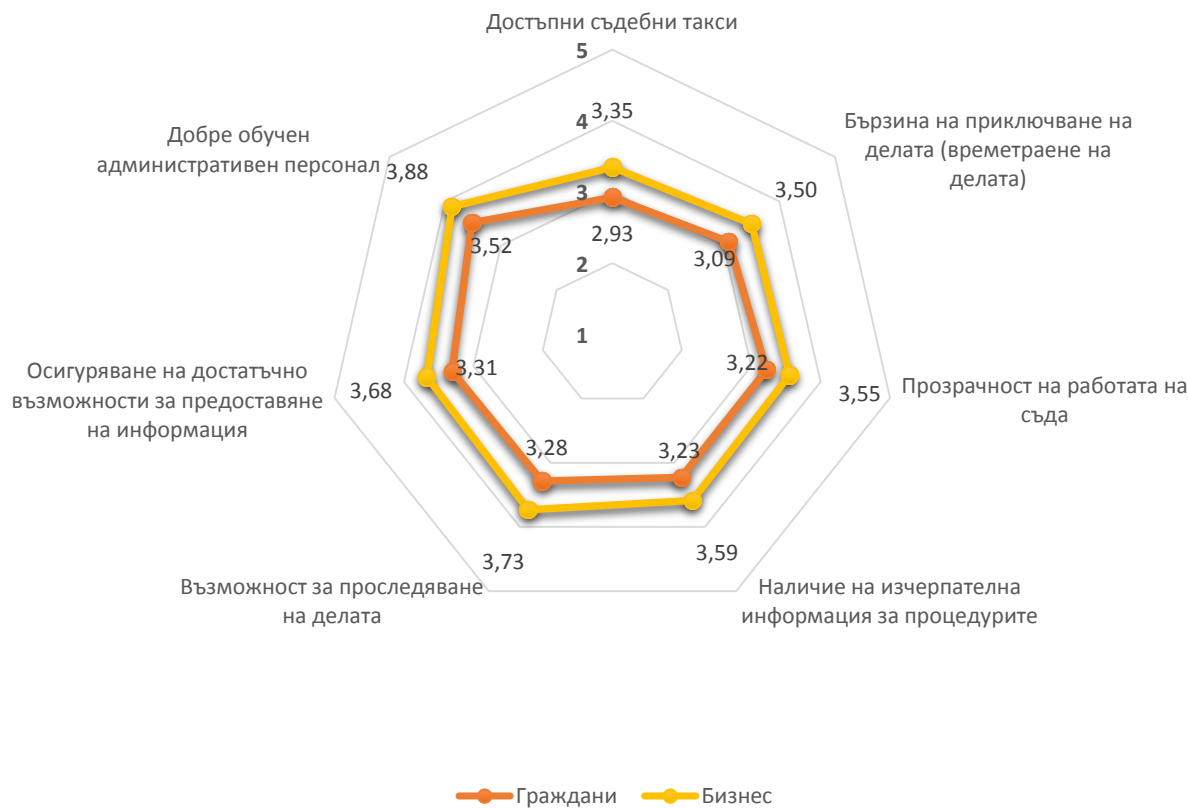
Достъпът до правосъдие на локално ниво (населено място, община и област) е оценен като „добър“ от жителите на съдебните райони от област Перник: Трън, Радомир и Брезник, като оценките за достъпа до правосъдие на локално ниво са по-високи от оценките в национален план. Представителите на бизнеса го оценяват малко по-високо от гражданите и по трите направления. По скалата от 1 до 5, където 1 е „в малка степен“, а 5 – „в много голяма степен“, средните оценки на гражданите са съответно 3,97 – за достъпа до правосъдие в тяхното населено място, 3,84 – за тяхната община, и 3,87 – за област Перник като цяло, а средните оценки на представителите на бизнеса са съответно 4,32 (за населеното място), 4,14 (за общината) и 4,12 (за областта). Най-високо се оценява достъпът до правосъдие в населеното място, в което живеят, като този извод е в сила и за гражданите, и за представителите на бизнеса. Достъпът до правосъдие в населеното място, в което живеят, е единствената точка, по която са поставени най-много оценки „в голяма степен“ – съответно 41% от гражданите и 48,6% от представителите на бизнеса. По отношение на достъпността до правосъдие на ниво община и на ниво област преобладаващата оценка е „4“.

Най-високо се оценява достъпът до правосъдие и по трите критерия от жителите на община Трън, докато най-ниско то е оценено от гражданите на Брезник. Живеещите в селските райони поставят по-ниски оценки на достъпа и на трите нива на локалност.

Представителите на бизнеса, които споделят, че през последните пет години тяхната фирма е имала проблем или конфликт с друга фирма, държавна или общинска структура или физическо лице, по-често оценяват най-високо достъпа до правосъдие и на ниво населено място, и на ниво община, и на ниво област.

Моля, дайте оценка в каква степента е застъпено всяко едно от изброените във Вашия районен съд:

(Средна оценка по скалата от 1 до 5, където 1 е „Слабо застъпено“, а 5 – „Силно застъпено“)

Оценката, която жителите на Трън, Радомир и Брезник от област Перник поставят по ключови характеристики за работата на районните съдилища, може да бъде определена като средна, като тя е по-висока сред представителите на бизнеса. По скалата от 1 до 5, където 1 е „слабо застъпено“, а 5 – „силно застъпено“, **добре обученият персонал е характеристиката на съответния районен съд, която получава най-висока средна оценка както сред гражданите (3,52), така и сред бизнеса (3,88). Осигуряването на достатъчно възможности за предоставяне на информация (средна оценка от 3,31 сред гражданите и 3,68 – сред бизнеса) и възможността за проследяване на делата (средна оценка от 3,28 сред гражданите и 3,73 – сред бизнеса) допълват трите най-високо оценявани характеристики на съответния районен съд както от представителите на бизнеса, така и от страна на гражданите.** Сходни са нагласите сред двете групи и по-отношение на най-слабо представящия се критерий, а именно – достъпността на административните такси (средна оценка от 2,93 от гражданите и 3,35 – от бизнеса).

Живеещите в община Брезник поставят най-ниски оценки по всяка една от характеристиките. Това е в сила и за хората, които живеят в селските райони. Респондентите с висше образование поставят по-високи оценки по всяка една от характеристиките на районния съд.

Представителите на бизнеса, опериращи основно в рамките на Трън, поставят най-високи оценки по отношение на всяка от изброените характеристики на техния районен съд.

**Как бихте оценили съда във Вашето населено място/район по следните параметри:
(Граждани)**

**Как бихте оценили съда във Вашето населено място/район по следните параметри:
(Бизнес)**

Резултатите от проучването показват, че гражданите дават добри оценки относно наличието на ключови предпоставки за оптималното функциониране на правораздаването. Малко над половината от гражданите на Трън, Радомир и Брезник от област Перник и близо две трети от представителите на бизнеса отчитат, че съдебните институции в тяхното населено място или район са достъпни с публичен транспорт. Малко под половината от гражданите и близо две трети от представителите на бизнеса в трите съдебни района смятат, че е налична публично достъпна информация за конкретното местоположение на техния съд. Указателните табели и дисплеи за практическа информация в рамките на сградите са налични според 44,5% от гражданите и според 50,9% от представителите на бизнеса. По отношение на достъпността на сградите за лица с увреждания и на предвидените улеснения за движение на хора с намалена подвижност се наблюдава сближаване на позициите между отговорилите, че тези характеристики са налични, и тези, според които тези възможности са частично налични. Сближаването на позициите е по-силно изразено сред гражданите. При тях има и по-високи дялове на отговорили, че не могат да преценят дали тези възможности са налични. Най-трудно за респондентите е да определят дали в техния съд съществува възможност за провеждане на видеоконферентни разговори - 50,6% от гражданите и 62,2% от представителите на бизнеса са на подобна позиция.

Гражданите от Трън в значително по-голяма степен определят като налични всички изброени във въпроса възможности. Подобен извод може да бъде направен и за хората, притежаващи висше образование.

Представителите на бизнеса, които през последните пет години са имали конфликтни ситуации с други фирми, държавен или общински орган или физическо лице, в по-голяма степен споделят, че в съда в техния съдебен район има възможност за провеждане на видеоконферентни разговори.

**Бихте ли оценили по степен на важност следните индикатори,
подсигуряващи достъп до правораздавателни институции:**

*(Средна оценка по скалата от 1 до 5, където 1 е "изобщо не е важно",
а 5 - "от изключителна важност е")*

Респондентите от райони Трън, Радомир и Брезник от област Перник оценяват високо важността на изброените във въпроса индикатори, подсигуряващи достъпа до правораздавателни институции, като оценките на представителите на бизнеса са по-високи. По скалата от 1 до 5, където 1 е „изобщо не е важно“, а 5 – „от изключителна важност е“, **предвидените улеснения за движение на хора с намалена способност и достъпността на сградите за лица с увреждания са определени като най-важни както от бизнеса (средни оценки от 4,49), така и от гражданите (средни оценки от 4,21 и 4,18).** Наличието на указателни табели и дисплеи за практическа информация в рамките на сградите се подрежда на следващо място по средна оценка – съответно 4,47 от бизнеса и 4,15 от гражданите. Достъпната публична информация за конкретното местоположение на

съда се нарежда на четвърто място по значимост за бизнеса със средна оценка от 4,46, а за гражданите на четвърто място е достъпността на съдебните институции с публичен транспорт. Възможността за провеждане на видеоконферентни разговори е оценена най-ниско както от представителите на бизнеса (4,32), така и от страна на гражданите (3,84).

Гражданите от Трън, от градовете в трите съдебни района и хората с висше образование оценяват по-високо в сравнение с останалите изследвани групи значимостта на всеки един от изброените във въпроса индикатори. Най-ниски оценки поставят хората от Брезник, гражданите с основно или по-ниско образование и тези на възраст над 55 години.

Представителите на бизнеса, чиято основна дейност се извършва в Трън, поставят по-високи оценки на значимостта на всеки от изброените индикатори. Подобен извод може да бъде направен и за представителите на бизнеса, които в последните пет години не са попадали в конфликтни ситуации с други фирми, държавен или общински орган или физическо лице.

**Случвало ли се е да имате нужда от услугите на съда, но да не ги
потърсите поради външна за Вас причина?
(Граждани)**

Мнозинството от гражданите на общини Трън, Радомир и Брезник от област Перник (85,4%) споделят, че не е имало случай, в който да имат нужда от услугите на съда, но да не ги потърсят поради външна за тях причина. Подобни пречки са се появили пред 14,6% от гражданите. Това са предимно хора от община Брезник, на възраст между 36 и 45 години, притежатели на висше образование и споделящи, че към момента вече са имали контакти със съда.

Каква беше причината? (Граждани)

* % от отговорилите с "Да" на предходния въпрос

Финансовата невъзможност е най-честата причина за отказ от търсене на съдебни услуги в случай на нужда – посочена е от 8,4% от респондентите, които са имали подобна нужда, но не са се обърнали към съда. 3,8% са на мнение, че съдът няма да им помогне, а 2,9% - че се е налагало да пътуват до друго населено място, за да могат да се възползват от услугите на съда. Опасението от корумпирани служители в съда е водещо за 2,5% от респондентите, а опасенията от корумпирани съдии – за 2,1%. Около 2,1% е и делът на гражданите, които отчитат липсата на време като основна причина да откажат да се обърнат към съд в случай на нужда. Общо 0,8% от респондентите споделят, че са се страхували да го направят.

**За кои от изброените престъпления и конфликти бихте завели дело, ако се случи на Вас?
(Граждани)**

Тежката телесна повреда е престъпното деяние, за което най-голям дял от гражданите на общини Трън, Радомир и Брезник от област Перник биха завели дело – посочено е от 60,3% от респондентите. Унищожаването на частна собственост (52,3%) и влизането с взлом (51,5%) се нареждат на следващите две места сред причините, които биха накарали респондентите да потърсят правата си в съда, ако станат жертва на подобни престъпления. Кражбата на вещи в размер над 300 лв. (46,9%), средната телесна повреда (45,6%) и домашното насилие, довело до тежка телесна повреда (42,3%), са сред останалите по-широко разпространени причини за търсене на услуги от страна на съдебни институции. Малко под една четвърт от жителите на трите общини биха се обърнали към съда, ако

станат жертва на домашно насилие, вследствие на което получат леки телесни повреди. Сексуалният тормоз (23,4%), леката телесна повреда (21,2%), кражбата на вещи в размер до 300 лв. (20,9%), следенето (18,4%) и обидата/езикът на омразата (14,2%) са сред останалите по-често посочвани причини, които биха накарали респондентите да потърсят правата си в съда. 5,9% е делът на заявите, че биха се опитали да решат проблемната си ситуация самостоятелно и чрез конфронтация. 5,4% са скептични, че биха могли да получат справедлив процес, ако станат жертва на престъпление, а 3,8% са на мнение, че завеждането на съдебни дела не би могло да реши нито един от изброените във въпроса казуси. Тези резултати показват, че има поредица от ситуации, в които гражданите биха се въздържали от завеждане на съдебно дело, при това част от тях са в категорията на сериозни престъпления или значими противообществени деяния.

Опит със съдебната система

Контакт със съдебната система

В следващия раздел от доклада е разгледано колко често и в какъв контекст гражданите и представителите на бизнеса в съдебен район Перник са се сблъскали със съда. Тъй като основни акценти от анализа са оценките на анкетираните за това доколко съществуването на местния съд е важно за района и с какви разходи и негативи би било свързано потенциалното му затваряне, е важно да се идентифицира колко често и каква част от респондентите прибягват до услугите на съда в региона.

Граждани

Приблизително шест от всеки десет пълнолетни жители на района декларират, че са имали контакт със съдебната система по някакъв повод, независимо дали като страна по дело, свидетел, административна услуга или др.

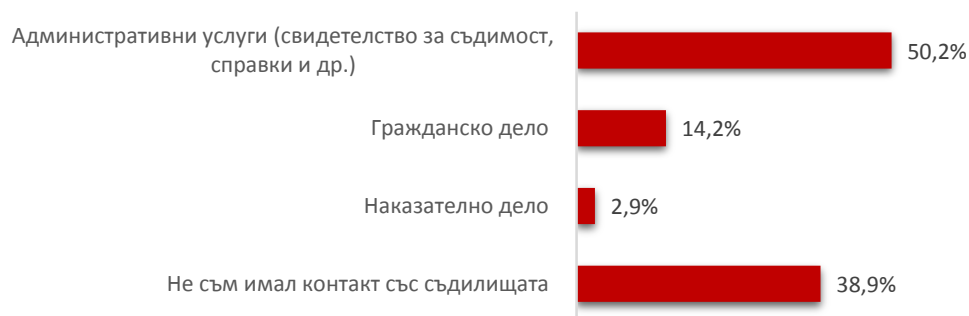
Контакт със съда

Респондентите от Брезник по-често посочват, че са имали контакт със съда по определен повод, отколкото интервюираните лица в Трън и Радомир. Мнозинството от пълнолетните жители на района (около 54%), които посочват, че са имали контакт със съда, са на възраст над 55 години.

Около половината от пълнолетните жители на районите в обхвата на изследването (50,2%) декларират, че най-често са имали контакт със съдебната система по повод извършване на административни услуги (издаване на свидетелство за съдимост, административни справки и други), като делът им е най-висок в община Брезник, а най-нисък – в община Радомир.

Ако сте имали контакт със съда, бихте ли отбелязали какъв е бил поводът?

Приблизително 14% от пълнолетните жители на изследваните райони са имали контакт със съда поради гражданско дело, а почти 3% - поради наказателно дело. От своя страна, **почти 39% от пълнолетните жители на района посочват, че до момента не са имали контакт със съдебната система.**

Преобладаващата част от пълнолетните граждани на районите в обхвата на изследването (72,4%) декларират, че през последните пет години не са имали проблемна ситуация, спор и/или проблем с фирма, държавен или общински орган, или физическо лице.

От своя страна, **почти трима от всеки десет пълнолетни жители на района считат, че през последните пет години е имало случай, в който те или представител на семейството им са попаднали в проблемна ситуация или спор с друга страна (фирма, държавен или общински орган или физическо лице).** Сред тях обаче, трима от всеки петима декларират, че са завели дело в съда, а останалите са се опитали сами да разрешат спора с другата страна или не са направили нищо и са понесли щети.

Ако сте имали проблемна ситуация с друга страна през последните пет години, как действахте при тази ситуация?

Като дял от общата изследвана съвкупност около 16% са завели съдебно дело, други 7,5% заявяват, че са се опитали сами да разрешат спора с другата страна, а почти 4% не са предприели никакви действия и са понесли щетите.

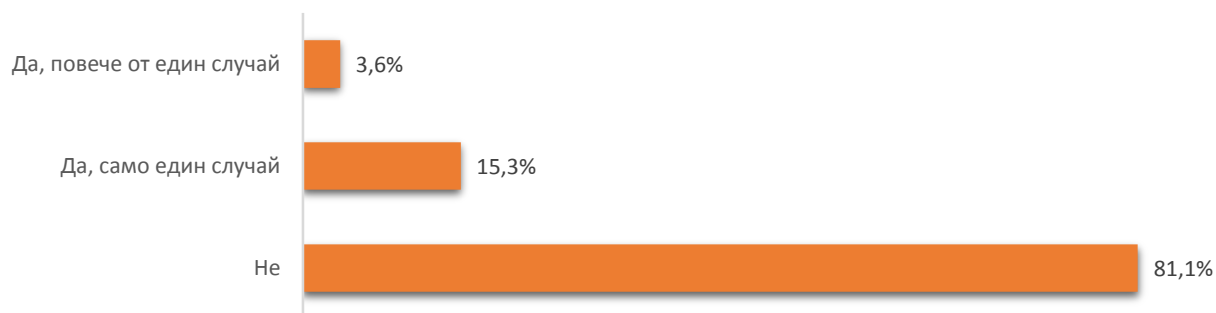
Жителите на общини Радомир и Трън по-често от жителите на община Брезник посочват, че през последните пет години е имало случай, при който са **завели дело в съда.**

Бизнес

Приблизително осем от всеки десет представители на местния бизнес заявяват, че през последните пет години не са имали спор или проблем с друга страна (фирма, държавен/общински орган или физическо лице). От своя страна, общо около 19% от представителите на бизнеса на местно ниво посочват, че през последните пет години са

попадали поне веднъж в ситуация, в която тяхната фирма е имала спор или проблем, като повечето от тях уточняват, че това се е случило еднократно.

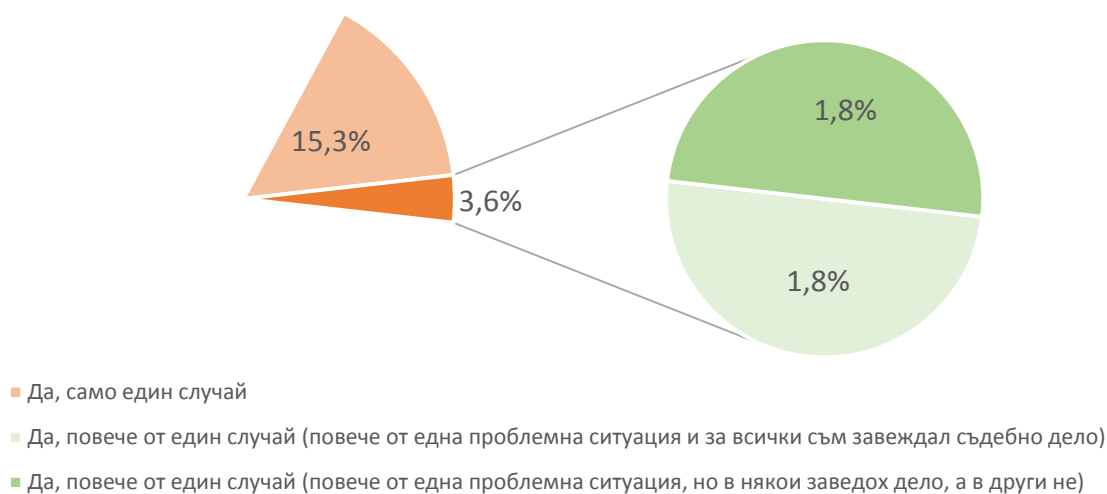
**Попадали ли сте през последните пет години в ситуация, в която
вашата фирма да е имала някакъв спор или проблем с друга страна
(фирма, държавен или общински орган или физическо лице)?**

На фона на средното ниво за изследвания район, по-често фирми от община Брезник и по-рядко фирми от общините Трън и Радомир декларират за поне един случай на спор или проблем с друга страна (фирма, държавен/общински орган или физическо лице) през последните пет години. Това са основно микро (1-9 служители) и малки предприятия (10-49 служители), най-често – еднолични дружества с ограничена отговорност (ЕООД).

Попадали ли сте през последните пет години в ситуация, в която Вашата фирма да е имала някакъв спор или проблем с друга страна (фирма, държавен или общински орган или физическо лице)?

Ако сте имали повече от една проблемна ситуация, в коя от следните групи

Представителите на бизнеса, които посочват, че са имали повече от един случай на спор или проблем с трета страна, са под 4%. Делът им е твърде нисък, за да може да се отрази какви са били реалните им действия. Към момента на провеждане на проучването половината от тези, които са имали повече от един случай на спор или проблем с трета страна, заявяват, че за всички проблемни ситуации са завели съдебно дело, а другата половина посочват, че в някои случаи са завели, а в други – не.

В коя от следните групи попадаше Вашият спор?

Представителите на бизнеса, чийто компании са имали поне един случай на спор или проблем с трета страна през последните пет години, посочват, че техният спор е бил основно в следните сфери: сделки по услуги (5,4%), административни производства/административен акт (4,5%) и други.

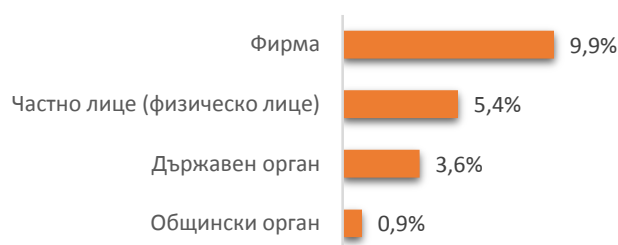
Как действахте при тази ситуация/ ситуации?

Повечето от представителите на бизнеса, чиито компании са имали поне един случай на спор или проблем с трета страна през последните пет години, са завели дело в съда. Като дял спрямо изследваната съвкупност, около 15% са завели дело в съда, почти 5% са се

опитали да разрешат спора с другата страна, а едва под 1% са отнесли случая към арбитражен съд. Процентните дялове са на база цялата изследвана съвкупност.

Коя беше насрещната страна?

Представителите на бизнеса, които са завели дело в съда в случай на проблемна ситуация, спор или проблем с друга страна, най-често посочват, че насрещната страна е фирма (10%), по-рядко – частно/физическо лице (около 5%),

държавен орган (почти 4%), а най-рядко – общински орган (1%). Регистрираните данни са на база обща изследвана съвкупност.

Лица, които не са завели дело

Граждани

Хората, които заявяват, че са имали проблемен случай, но не са завеждали дело или иск, посочват, че са се отказали от възможността за съдебно действие най-често поради финансови причини – твърде високи разходи за адвокати (около 6%), твърде високи такси за завеждане на иск (5%).

**Ако не сте завеждали иск/дело, какво Ви
спря?
(за хората, които са имали проблемен случай,
но не са завеждали дело в съда)**

Сред останалите причини, поради които са се въздържали от съдебно дело, хората посочват непредвидимостта на резултата, и/или очакваната голяма продължителност на съдебното дело. Около 1% уточняват, че проблемът е отпаднал от само себе си.

Бизнес

Представителите на бизнеса, чиито компании през последните пет години са имали поне един случай на спор или проблем с трета страна, но в същото време не са завели съдебен иск, по-често споделят, че не са предприели действия поради опасения, свързани с очаквания за дълга продължителност на съдебното дело и с твърде големи такси за завеждане на съдебен иск. Като цяло обаче е нисък делът на регистрираните отговори на въпроса „Ако не сте завеждали иск, какво Ви спря?“, така че не биха могли да бъдат изведени категорични заключения.

Ако не сте завеждали иск, какво Ви спря? (Респонденти, които са имали проблемен случай, но не са завеждали дело в съда)	
Очакваната голяма продължителност на съдебното дело	1,8%
Твърде големите такси за завеждане на иск	1,8%
Твърде големите разходи за адвокати	0,9%
Лошата организация и непредвидимия ход на съдебния процес	0,9%
Другата страна имаше връзки в съда	0,9%
Проблемът отпадна скоро от само себе си	0,9%
Насочих се към оказване на директен натиск на другата страна	0,9%

Лица, които са завели дело

Граждани

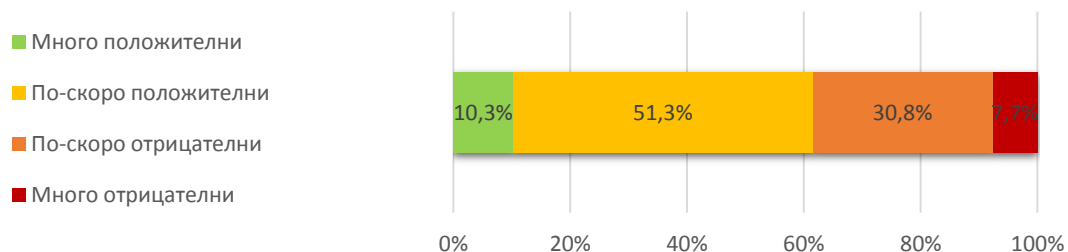
Сред хората, които посочват, че са завели дело в съда (16,3%), тъй като през последните пет години са били в проблемна ситуация (спор или проблем) с друга страна (фирма, държавен, общински орган или физическо лице), около 18% споделят удовлетвореност от процедурата и посочват, че съдопроизводството е било лесно и е приключило бързо. Други 26% посочват, че съдебното дело е било относително лесно, но е имало известни трудности. Всеки трети (33%) подчертава, че по време на делото е имало много трудности, но все пак е приключило успешно. В почти 21% от случаите хората, които са завели дело в съда, подчертават, че са се сблъскали с много трудности, които са ги накарали да се откажат от по-нататъшни действия. Това показва, че делът на хората, които са имали трудности в рамките на съдебния процес е по-висок.

Как бихте оценили преминаването през конкретната процедура, която Ви е сблъскала със съдебната система?

Като цяло, респондентите от община Брезник, които са завеждали дело в съда при проблемна ситуация, посочват, че въпреки трудностите, са постигали желанния резултат, докато в Трън и Радомир около една пета са се отказвали от по-нататъшни действия поради трудности, съпътстващи делото.

Как бихте описали впечатленията си от проведения съдебен процес?

Макар около една пета от гражданите да са се отказали от по-нататъшни действия, сред хората, които посочват, че са завеждали дело през последните пет години, **положителните впечатления от проведения съдебен процес са с лек превес над отрицателните при съотношение 3:2.** Респондентите от община Трън, които са завели дело в съда, по-често споделят положителни впечатления от проведения съдебен процес, отколкото тези от общини Радомир и Брезник.

Сред гражданите на районите в обхвата на изследването е пренебрежимо нисък дялът на респондентите, завели дело в съда, които са ползвали медиатор – 0,29% от изследваната съвкупност (1 респондент). Този случай може да бъде разгледан на индивидуално ниво, но не позволява да бъдат правени по-големи обобщения и заключения за практиките на използване на медиатор. Още повече, че все още възможностите за алтернативно разрешаване на спорове остават локализирани основно в областните градове и достъпът до тази услуга остава затруднен за лица, които живеят в по-малки, необластни градове. В рамките на този случай, респондентът посочва, че преди завеждането на делото е използвал алтернативен метод за решаването на спора. Впечатленията му от използването на медиация като алтернативен метод за решаване на спорове в съда са оценени като добри, но респондентът частично не е бил доволен от решението. Все пак се отчита, че медиацията е довела до бърз резултат, решението е било изпълнено, разходите са били по-ниски, отколкото от тези, свързани с водене на съдебно дело, корупционните практики са били избегнати, осъществен е избор на компетентен медиатор.

Бизнес

Приблизително всеки втори от представителите на бизнеса, чиито компании са завели дело в съда поне веднъж през последните пет години, посочват, че **решението е било в тяхна полза**.

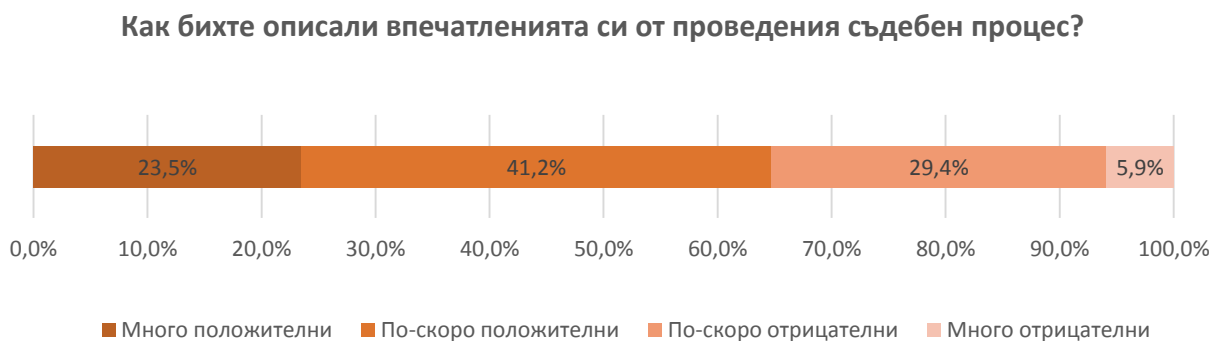
Ако сте завели иск – какъв беше резултатът?

От своя страна, всеки четвърти декларира, че решението е било само частично в тяхна полза. Спрямо общата изследвана съвкупност около 8% са тези, които декларираат, че решението е било в тяхна полза, а под 4% - частично е било в тяхна полза.

Преобладаващата част от представителите на бизнеса, чиито компании са имали поне един случай на спор или проблем с трета страна през последните пет години и са завели дело в съда, считат, че не е имало излишно забавяне на делото.

Сред представителите на бизнеса, чиито компании са имали поне един случай на спор или проблем с трета страна през последните пет години и са завели дело в съда, приблизително **две трети от тях споделят положителни впечатления от проведения процес.**

Събраните данни показват, че мнозинството от представителите на бизнеса от община Трън споделят главно положителни впечатления, а в Радомир нагласите не са еднозначни и положителните и отрицателни оценки като цяло са в съотношение 1:1.

Оценка на работата на съда и неговата важност

Работата на съдилищата в страната като цяло, остава не достатъчно позната тема за гражданите и бизнеса от съдебен район Перник. Малко под една трета от гражданите

споделят, че не могат да оценят работата на съдилищата, докато при представителите на бизнеса, оценка не могат да дадат по-малко от една пета.

Моля, поставете оценка за работата на съдилищата в страната като цяло:

Според 13,4% от *гражданите* работата на съдилищата се подобрява, а почти 25% смятат, че в работата на съдилищата няма промяна, но като цяло работят добре. Сред *представителите на бизнеса* се наблюдава по-висок дял на смятащи, че работата на съдилищата се подобрява (18,9%).

Гражданите по-често поставят негативна оценка за работата на съдилищата в страната, като 29% от тях смятат, че в работата им няма промяна, но като цяло не работят добре, а 4,2% смятат дори, че работата им се влошава. В сравнение с гражданите, представителите на бизнеса смятат, че няма промяна в работата на съдилищата и като цяло работят по-скоро добре. Въпреки това сред бизнеса, също има негативни оценки за работата на съдилищата, като 23,4% от представителите на бизнеса в район Перник смятат, че работата на съдилищата не се е променила, но като цяло те не работят добре, а 2,7% смятат, че работата на съдилищата се влошава.

Гражданите от съдебен район Перник, които са имали контакт със съда имат разнопосочни мнения, като дела на онези, които смятат, че работата на съда не се

променя, но остава добра и дела на онези, които смятат, че работата на съда не се променя, но като цяло не работи добре са сходни – около 30%. **Гражданите, които не са имали контакт със съда са по-склонни да дават негативни оценки за работата му (37,2%), докато дела на гражданите, които са имали контакт със съда и дават положителна оценка за работата му е 50,2%.**

Сред представителите на бизнеса се наблюдава сходна тенденция – дела на онези, които са имали контакт със съда са склонни да дават по-положителна оценка за работата му е 50,3%, а 37,3% от ималите контакт със съда дават по-скоро негативна оценка на работата му.

Фирмите с годишен оборот до 250 000 лв по-често оценяват негативно работата на съда, докато фирмите с оборот над 1 000 000 лв на година дават по-скоро по-положителни оценки за работата на съда.

Моля, поставете оценка за работата на съда във Вашето населено място:

Оценките на гражданите и бизнеса за работата на съда на местно ниво, са в по-голямата си степен позитивни. Според 18,2% от представителите на бизнеса работата на съда на местно ниво се подобрява. 49,1% считат, че работата на съда не търпи промени, но като

цяло съда работи добре. Негативните оценки от страна на бизнеса споделят 14,6%, а други 19,1% смятат, че не мога да дадат оценка.

Сред гражданите също има предимно положителни оценки за работата на съда на местно ниво. Въпреки това има голям дял респонденти (24,3%), които споделят, че работата на съда **не търпи промени и като цяло не е добра**, както и на тези, които смятат, че работата на съда се влошава – 4,2%. Една четвърт от гражданите (25,1%) не могат да дадат оценка за работата на съда в техния район.

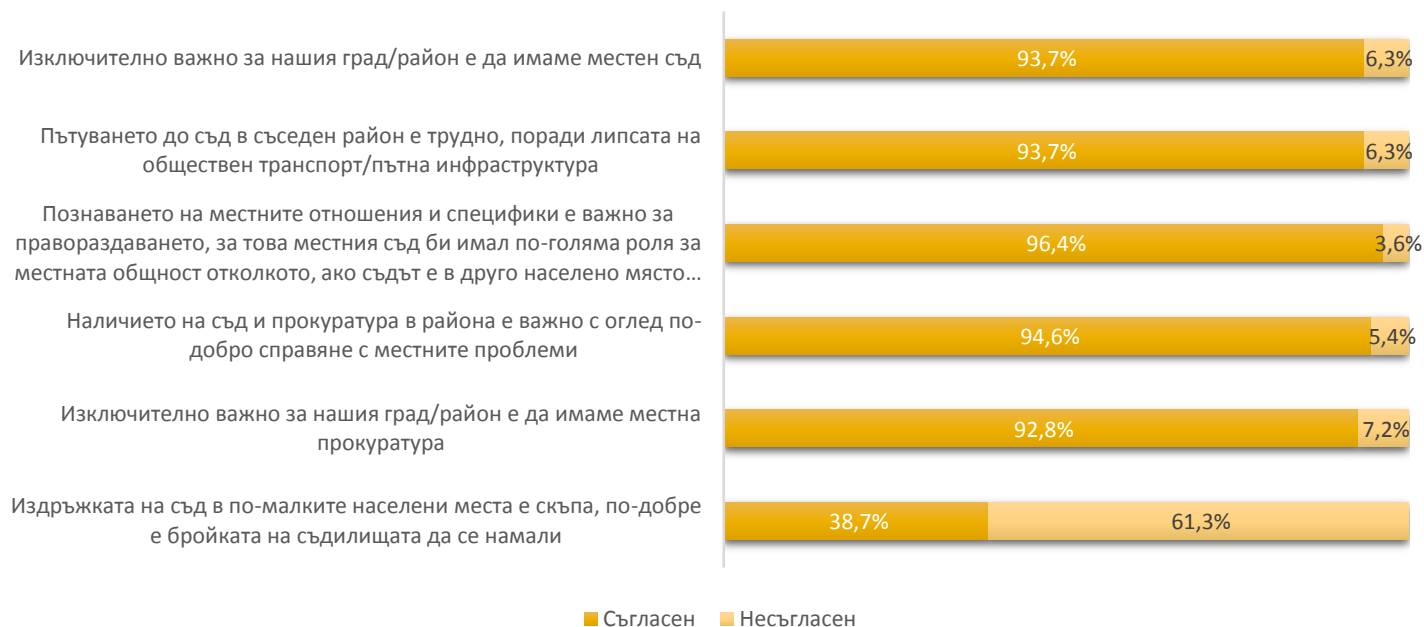
Сред представителите на бизнеса, които са имали контакт с местния съд в последните 5 години 95,5% споделят, че или работата му се подобрява (50%) или че работата му не търпи промяна, но като цяло работи добре (45,5%). Само 4,5% дават негативна оценка за работата на местния съд, като смятат, че няма промяна в неговата работа, но като цяло не работи добре. Независимо от годишния си оборот, фирмите в района дават положителна оценка на работата на местния съд.

Сред гражданите, респондентите в Радомир са по-малко запознати с работата на съда (33,8%), в сравнение с представителите на Трън (19,2%). Една пета (22,8%) от представителите на Брезник също смятат, че не са запознати с работата на местния съд. **С повишаването на степента на образование се наблюдава и увеличение на дела на гражданите, които дават положителни оценки за работата на съда, като сред хората с основно образование, делът на онези, които смятат, че работата на съда се подобрява или остава същата, но е като цяло добра е 39,6%, докато сред хората със средно образование делът на одобряващите е 47,9%, а сред хората с висше образование – 63%.**

**Кое от следните мнения споделяте?
(Граждани)**

**Кое от следните мнения споделяте?
(Бизнес)**

Както според гражданите на съдебен район Перник, така и според представителите на бизнеса, е изключително важно в техния район да има съд. Според двете групи пътуването до друг съдебен район би било трудно, поради липсата на обществен транспорт или пътна инфраструктура. Познаването на местните отношения също е важен фактор при правораздаването, както според гражданите, така и според бизнеса. Наличието на съд и прокуратура в района също е важно и за двете групи, с оглед на по-доброто справяне с местните проблеми. И гражданите и бизнеса смятат, че наличието на местна прокуратура е важно за техния район.

Мнението на гражданите е разделено на две равни части, между онези, които поддържат закриването на съдилища в по-малките населени места, поради голямата им издръжка и онези, които смятат, че съдилищата в по-малките населени места не бива да се затварят. При представителите на бизнеса, по-голям дял имат онези, които смятат, че съдилищата в малките населени места не трябва да се закриват, въпреки тяхната издръжка.

Сред гражданите, които са имали контакт със съда в последните 5 години, **две трети смятат, че съдилищата в малките населени места не трябва да се закриват, въпреки цената на тяхната издръжка, докато сред гражданите, които не са имали контакт със съда, тази теза поддържат една трета.**

Сред бизнеса, фирмите с годишен оборот до 250 000 лева са по-склонни да се съгласяват, че поради издръжката на съдилищата е по-добре тяхната бройка да бъде намалена.

Моля, посочете доколко изброените институции са важни за едно населено място?*

**Разпределение на отговорите в опция "Много е важно", разликата до 100% е за сметка на опциите "Не е важно" и "Донякъде е важно"*

Според представителите на бизнеса и гражданите в район Перник, най-важните институции за едно населено място са болницата, аптеката и училището. Съдът се нарежда на седмо място по степен на важност според гражданите и бизнеса. За бизнеса е по-важно, отколкото за гражданите, да има полицейски участък, банка, съд, пощенски клон и прокуратура. Всички тези институции са важни за ежедневно функциониране и операции, които бизнеса извършва. Кафенето и заведенията са по-важни за местния бизнес вероятно с оглед на възможността за развитие на бизнес – кафенето и ресторанта предполагат наличие на персонал, верига на доставчици и увеличение на БВП на населено място.

Концепция за общностен съд

В последните години темата за доближаване на официалните органи на властта, в т. ч. и институцията на съда, към проблемите на хората и общността като цяло става все по-актуална. В търсенето на начини за осъществяване на по-тясна връзка между институциите и гражданите и бизнеса се откроява идеята за създаване на модел на съдебен орган – „общностен съд“, който вече е успешно приложен в различни държави.

Представените по-долу резултати изследват именно степента до която гражданите и представителите на бизнеса са запознати с концепцията за общностен съд и техните нагласи към подобен тип институции.

И сред гражданите, и сред представителите на бизнеса, обхванати от изследването, със значителни дялове от **около две трети се обособяват респондентите, които посочват, че не са чували какво представлява понятието „общностен съд“**. Все пак, делът на представителите на бизнеса (36,9%), които са запознати, но не

в детайли, с идеята за „общностен съд“, е по-висок от този на гражданите (29,3%). Респондентите, които посочват, че са запознати със значението на „общностния съд“, и в двете изследвани групи са със сходни дялове – граждани (2,5%) и представители на бизнеса (1,8%).

Прави впечатление, че сравнително по-запознати с темата са респонденти, които живеят в малки градове, за разлика от жителите в селата в област Перник, както и такива, които притежават по-висока степен на завършено образование и заемащите постове с

ръководни или изпълнителски функции. Идеята за общостен съд е достигнала предимно и до *гражданите* в изследваните населени места в област Перник, които са имали проблемна ситуация с насрещна страна, но не са предприели действия в съда, а са понесли сами нанесените щети.

Сред анкетираните представители на бизнеса, които извършват основната си дейност на територията на общините Брезник, Радомир и Трън в област Перник, по-запознати с концепцията за общностните съдилища са тези, които споделят, че през последните пет години са попадали в ситуация на спор с друга страна. Въпреки това значителна част от представителите на бизнеса, посочили, че при възникването на проблема са завели дело в съда или са отнесли случая към арбитражен съд, не са запознати с понятието.

Нагласите на гражданите и представителите на бизнеса в общините Брезник, Радомир и Трън по отношение на дейността на общностните съдилища при постановяване на присъди се различават. Юридическите лица са значително по-склонни да споделят мнението, че общностният съд налага допълнителни решения към присъдите, които са със задължителен характер (55,9%). Сред гражданите е относително по-разпространено мнението, че това се случва под формата на предложение и решението от страна на

осъдения дали да премине през рехабилитация е изцяло доброволно (43,7%). Така смятат по-висок дял граждани, които са посочили, че в тяхното населено място няма подразделение на съд или прокуратура.

На противоположното мнение, а именно, че допълнителните решения към присъдите, налагани от общностния съд имат *задължителен характер*, са основно служители с ръководни функции и собственици на частен бизнес.

Отново почти двойно повече от гражданите (36,4%) са представителите на бизнеса (60,4%), според които общностният съд назначава задължителна социална помощ или подкрепа на осъдените, когато става дума за случаи на рецидив, домашно насилие, насилие над деца, проституция и други. Сред гражданите е по-разпространено мнението, че общностният съд предлага само социална помощ или подкрепа на провинилите се (42,8%), докато това мнение споделят малко над една четвърт от представителите на бизнеса.

Мнението, че социалната помощ и подкрепата, която предлага общностният съд, не са задължителни, е разпространено най-вече сред гражданите, които посочват, че *досега не са били страна в проблемна ситуация*. Тези обаче, които в случай на проблемна ситуация

или спор, все пак са завели дело или са отнесли казуса към арбитражен съд, посочват, че според тях *назначаваната социална помощ и подкрепа за осъдените са задължителен елемент от решението на общностния съд*. Интересно е да се отбележи, че гражданите, в чието населено място няма подразделение на съд или прокуратура, посочват по-често, че общностните съдилища предлагат само социалната помощ и подкрепа за осъдените, докато тези, в чието населено място **има** такова подразделение, предимно споделят мнение, че тази помощ и подкрепа за осъдените е задължителна.

Представителите на бизнеса, които вземат участие в изследването и посочват, че според тях общностният съд назначава задължителна социална помощ или подкрепа, са основно такива, в чието населено място липсва подразделение на съд или прокуратура.

Както гражданите, така и представителите на бизнеса от общините, в района на област Перник, **оценяват като благоприятно в средна към висока степен прибавянето на редица планове, програми и услуги към присъдите по наказателни дела с цел повишаване на ефективността на наказателните производства, като юридическите лица са по-склонни да оценят с по-висока положителна степен въздействието на изброените мерки**. Според гражданите най-благоприятстващо въздействие върху ефективността на наказателните производства би оказало прибавянето на изискване нарушителите да компенсират общността си чрез полагане на общественополезен труд (средна стойност на степен на ефективност– 3,89). Според данните жителите на малките градове са до известна степен по-склонни да подкрепят тази мярка в сравнение с живеещите в села.

До каква степен според Вас ще се подобри ефективността на наказателните производства в района Ви, ако към присъдите по наказателни дела бъде прибавено: (Средни стойности*)

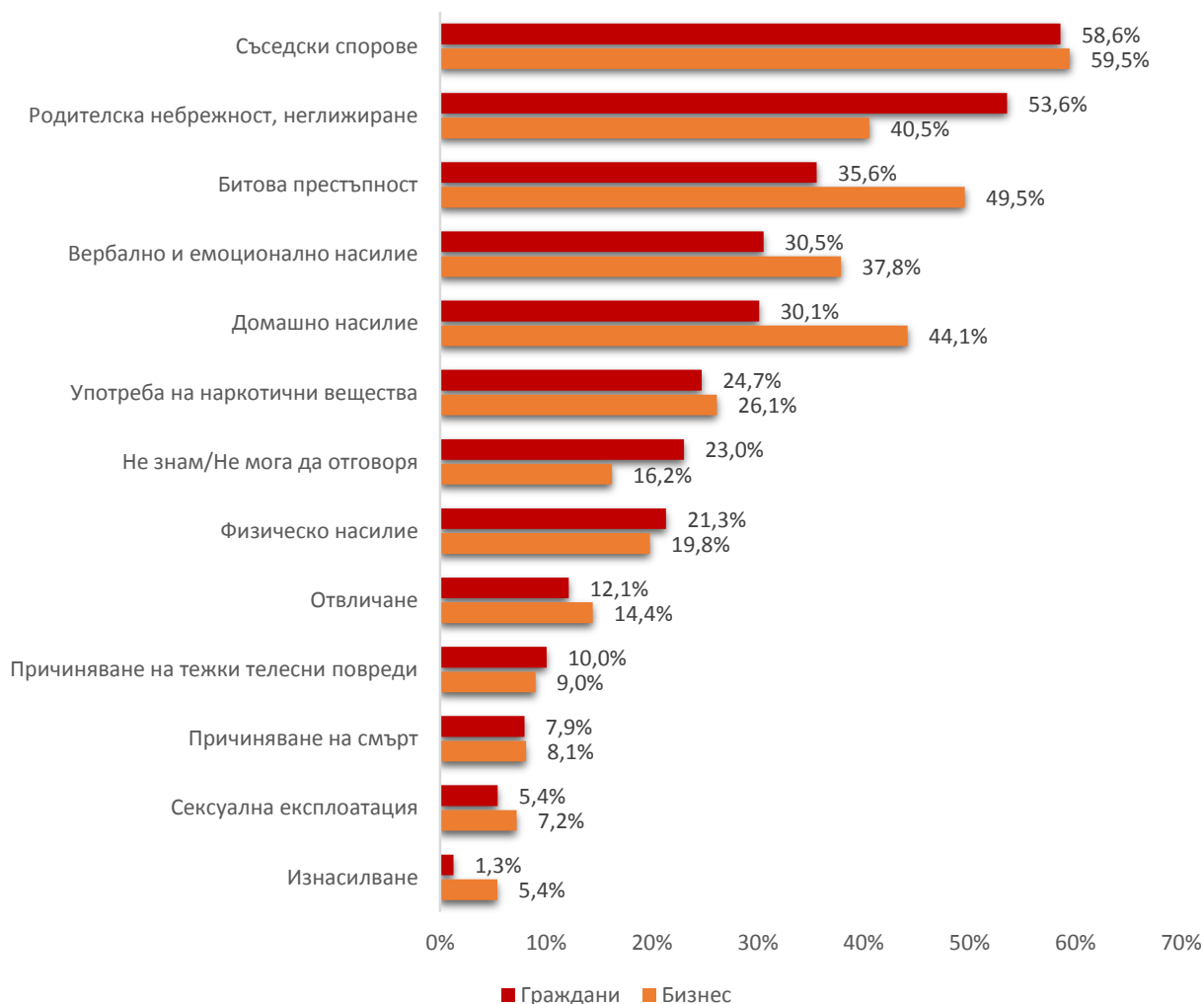
**Респондентите поставят оценка по скала от 1 до 5, в която 1 е „в малка степен“, а 5 – „в голяма степен“.*

От своя страна, според представителите на бизнеса най-висока степен на положително влияние върху ефективността на наказателните производства в района – 4,22, би оказало прибавянето на корективни планове или терапии към наказателните дела. Тази мярка се радва на подкрепа както от страна на юридически лица, които през последните години са били страна в спор или проблемна ситуация и са отнесли случая към съда, така и от представители на бизнеса, които са опитали да разрешат проблема си без намеса на официалните правораздавателни органи.

Оценките и на гражданите, и на представителите на бизнеса са най-скептични към имплементирането на рехабилитационни планове в присъдите по наказателни дела като

мярка за повишаване на ефективността със средни стойности на степен на ефективност 3,46 за гражданите и 3,84 за представителите на бизнеса.

Според Вас какви деяния трябва да попадат в правомощията на общностният съд?

С приблизително равни дялове са интервюираните граждани и представители на бизнеса в общините Брезник, Радомир и Трън, които са на мнение, че **общностният съд трябва да разглежда най-вече съседски спорове** – 58,6% от гражданите и 59,5% от юридическите лица.

Склонни да изразят подобна позиция са повечето граждани, без значение дали са имали отношения със съда или не. Забелязва се, че превес вземат анкетираните, в чиито населени места **няма** подразделени на съд или прокуратура.

Повече от половината от анкетираните граждани поставят и казусите с родителска небрежност и negliжиране в обхвата на правомощията на общностните съдилища. От друга страна, близо половината от представителите на бизнеса в района смятат, че този тип съдилища трябва да се занимават със случаи на битова престъпност. На такова мнение са както юридически лица, които през последните години са били замесени в ситуация на спор или проблем с друга страна, така и такива, които в близкото минало не са имали подобни проблеми. Гражданите, според които битовата престъпност е част от правомощията на общностните съдилища, са предимно на възраст между 36 и 55 години, а също и такива, които не са имали взаимодействия със съда или не са попадали в проблемни ситуации.

В данните се наблюдават разлики в дяловете на двете изследвани групи по отношение на случаите на вербално и емоционално насилие и тези на домашно насилие. 37,8% от представителите на бизнеса смятат, че *вербалното и емоционалното насилие* трябва да попадат в обхвата на дейност на общностния съд, докато при гражданите този дял е 30,5%. Според данните това мнение защитават основно граждани, които живеят в малки градове и имат завършена степен на висше образование, както и такива, които в случай на спор или проблемна ситуация са опитали да разрешат казуса с ответната страна без намеса на официалните органи и институции.

Сходни са тенденциите в отговорите на респондентите по отношение на *домашното насилие*. Малко над 30% от гражданите посочват, че домашното насилие трябва да е част от правомощията на общностния съд, докато делът на представителите на бизнеса отново е значително по-висок – 44,1%.

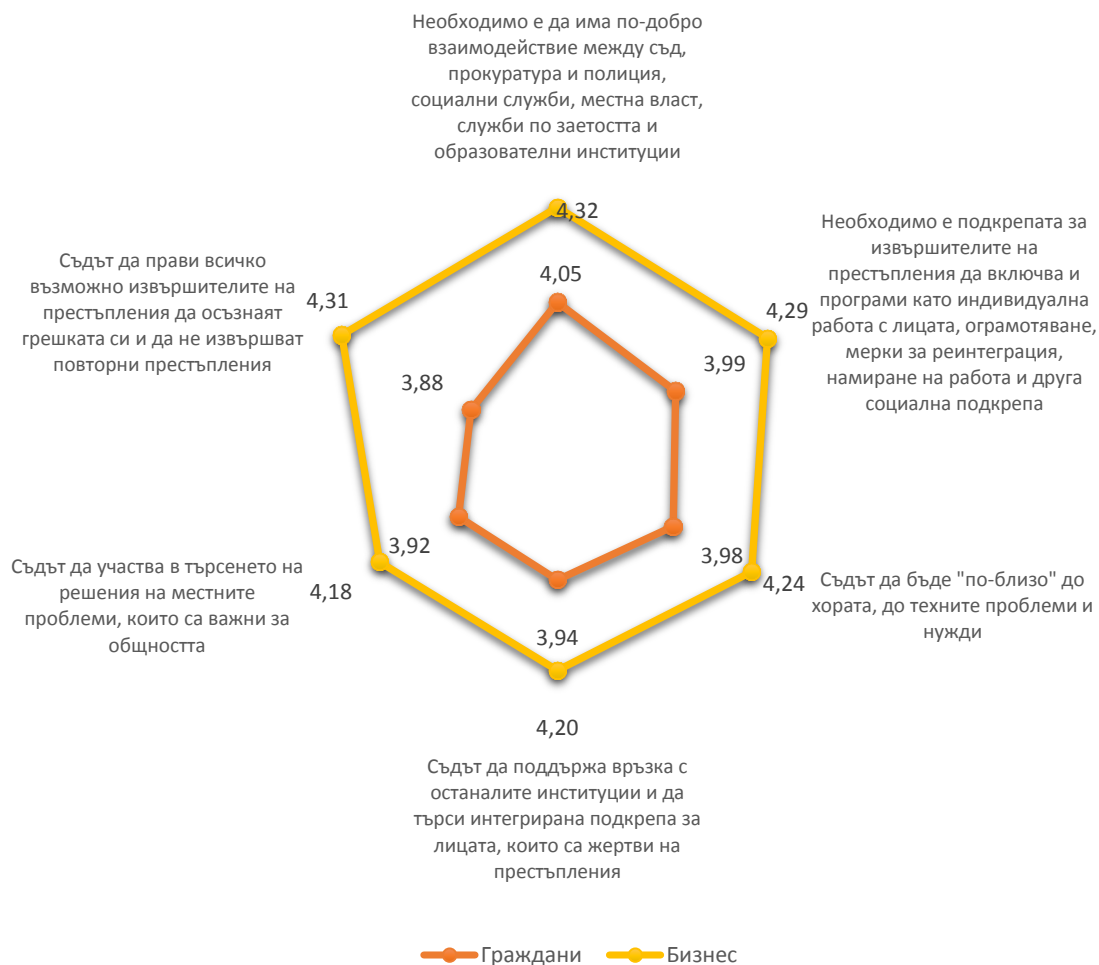
Със сходни дялове от около една четвърт са гражданите и представителите на бизнеса, които са съгласни, че случаите на употреба на наркотични вещества, също трябва да попадат в обема от дейности на общностните съдилища. В допълнение, с дялове от по

една пета са тези респонденти от двете целеви групи, според които диапазонът от дейности на общностния съд трябва да обхваща и казуси, които включват физическо насилие.

Със сравнително по-ниски дялове се обособяват гражданите и представителите на бизнеса, според които дейността на общностните съдилища трябва да обхваща и случаи на отвлечения (12,1% от гражданите и 14,4% от представителите на бизнеса), причиняване на тежки телесни повреди (10% от гражданите и 9% от представителите на бизнеса), причиняване на смърт (7,9% от гражданите и 8,1% от представителите на бизнеса), сексуална експлоатация (5,4% от гражданите и 7,2% от представителите на бизнеса) и изнасилване (1,3% от гражданите и 5,4% от представителите на бизнеса). Това са предимно граждани, които са на възраст между 36 и 55 години и които живеят в малки градове, в които има подразделение на съд или прокуратура.

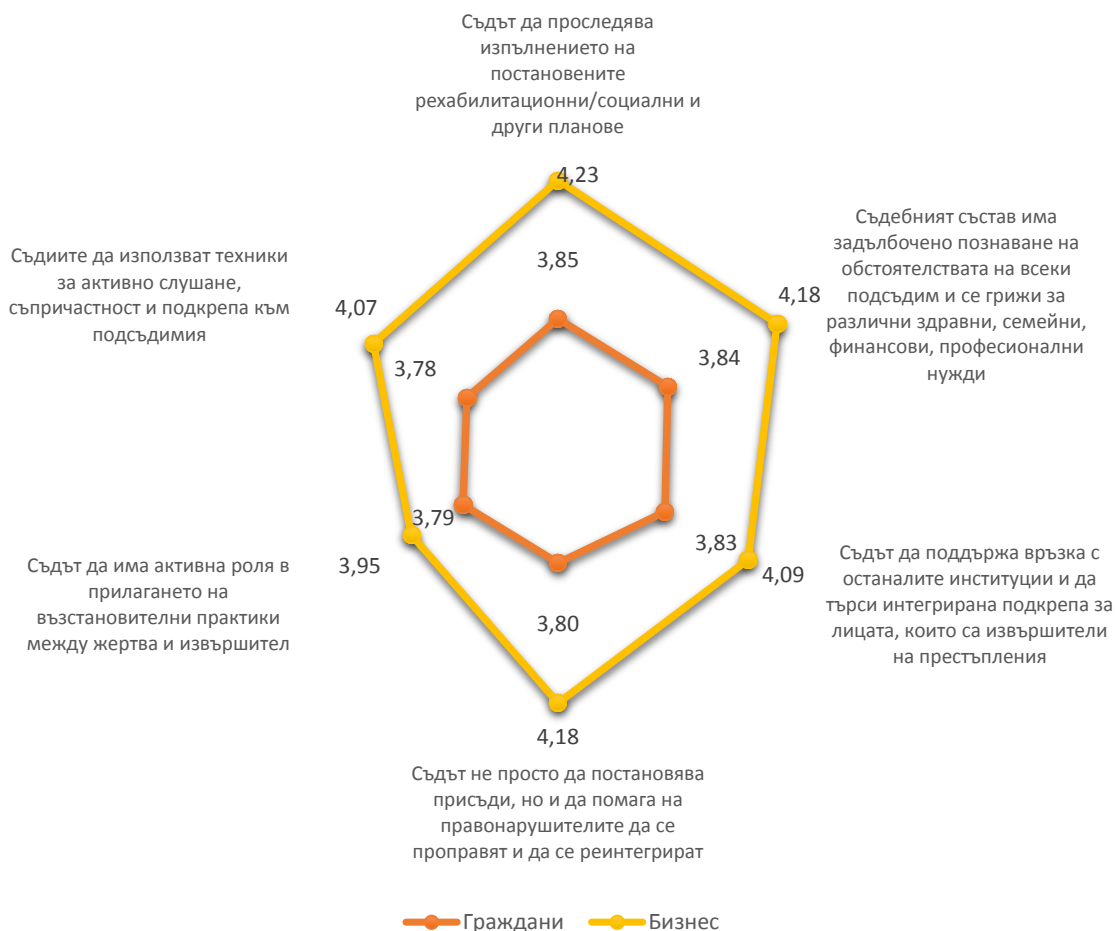
На този въпрос за това какви деяния трябва да попадат в правомощията на общностния съд не знаят или не могат да отговорят съответно 23% от гражданите и 16,2% от представителите на бизнеса.

**Кои от следните неща според Вас трябва да бъдат по-добре
застъпени в съда във Вашето населено място/район? (Средни
стойности*) (1)**

**Респондентите поставят оценка по скала от 1 до 5, в която 1 е „В малка степен“, а 5 – „В голяма степен“.*

**Кои от следните неща според Вас трябва да бъдат по-добре
застъпени в съда във Вашето населено място/район? (Средни
стойности) (2)**

**Респондентите поставят оценка по скала от 1 до 5, в която 1 е „В малка степен“, а 5 – „В голяма степен“.*

Респондентите и от двете целеви групи в изследването смятат, че е необходимо в голяма степен да се предприемат действия за повишаване на ефективността на съда в тяхното населено място или район, като представителите на бизнеса показват по-висока нужда от подобрения в дейността на правораздавателния орган. **С най-висока необходимост от подобрения се характеризират взаимодействията между съд, прокуратура и полиция, социални служби, местна власт, служби по заетостта и образователни институции – средната стойност на степен на необходимост от действия е 4,05 от страна на гражданите и 4,32 от страна на представителите на бизнеса.**

На следващо място със средна стойност от 3,99 гражданите поставят нуждата от включване на програми като индивидуална работа, ограмотяване, мерки за реинтеграция, намиране на работа и друга социална подкрепа с цел помощ за извършителите на престъпления, докато представителите на бизнеса поставят на тази мярка средна оценка от 4,29.

На необходимостта съдът да бъде по-близо до хората и техните проблеми и нужди гражданите поставят средна оценка 3,98, а представителите на бизнеса – 4,24.

С голяма към много голяма нужда от подобрения се откроява и желанието на респондентите съдът да поддържа връзка с останалите институции и да търси интегрирана подкрепа за лицата, които са жертви на престъпления (със средна стойност от 3,94 за гражданите и 4,20 за представителите на бизнеса).

Със средни стойности от 3,92 от страна на гражданите и 4,18 от страна на представителите на бизнеса респондентите показват необходимост съдът да участва в търсенето на решения на местните проблеми, които са важни за общността. Със същата степен на необходимост се оценява и това съдебният състав да има задълбочено познаване на обстоятелствата на всеки подсъдим и да се грижи за различни здравни, семейни, финансови, професионални нужди. **Съдът се разглежда като институция, която не просто постановява присъди, но и да помага на правонарушителите да се проправят и реинтегрират в обществото.**

Според данните анкетираните представители на бизнеса оценяват с по-висока важност необходимостта съдът да прави всичко възможно извършителите на престъпления да осъзнаят грешката си и да не извършват повторни престъпления (средна стойност – 4,31), в сравнение с гражданите (средна стойност – 3,88). Същото важи и за нуждата съдът да проследява изпълнението на постановените рехабилитационни/социални и други планове (гражданите генерират средна стойност от 3,85, а представителите на бизнеса – 4,23), както и необходимостта съдът да поддържа връзка с останалите институции и да търси интегрирана подкрепа за лицата, които са извършители на престъпления (средна стойност за гражданите 3,83, а представителите на бизнеса – 4,09).

Представителите на бизнеса оценяват с най-ниски степени на нужда потребността съдът да има активна роля в прилагането на възстановителни практики между жертва и извършител (средна стойност 3,95). Гражданите оценяват най-ниско необходимостта съдиите да използват техники за активно слушане, съпричастност и подкрепа към подсъдимия (средна стойност 3,78). Подкрепящи в по-слаба степен последната мярка са основно граждани, които живеят в села, особено в населени места, в които няма подразделение на прокуратурата или съд, както и такива, които са завършили основно или по-ниска степен на образование.

Ако идеята за „общностния съд“ се реализира в населеното Ви място/район, как според Вас ще се промени правоприлагането в региона?

Нагласите на анкетираните граждани и представители на бизнеса в общините Брезник, Радомир и Трън се различават по отношение на това до каква степен изграждането на общностен съд в района ще окаже благоприятно въздействие върху правоприлагането. Докато 57,8% от гражданите споделят, че при реализиране на идеята за общностен съд в тяхното населено място правоприлагането в региона *по-скоро би се подобрило*, то само 35,8% от представителите на бизнеса са съгласни с това. С най-голям дял от интервюираните юридически лица – 41,3%, са тези, които посочват, че не очакват да има промяна в качеството на правоприлагането в региона, в случай, че идеята за общностен съд бъде осъществена. Според информацията това са основно респонденти, които през

последните години не посочват да са били част от проблемна ситуация или спор в качеството си на предприятие.

Значително повече са и представителите на бизнеса – 14,7, според които правоприлагането в региона по-скоро би се влошило, в сравнение с едва 3% от гражданите.

Със сходни дялове от съответно 8,9% и 7,3% са анкетираните граждани и представители на бизнеса, които са категорични, че при създаването на общностен съд правоприлагането ще се подобри. Това мнение споделят предимно респонденти, които попадат в най-ниската възрастова група от 18 до 25 години, както и такива със завършена степен на висше образование.

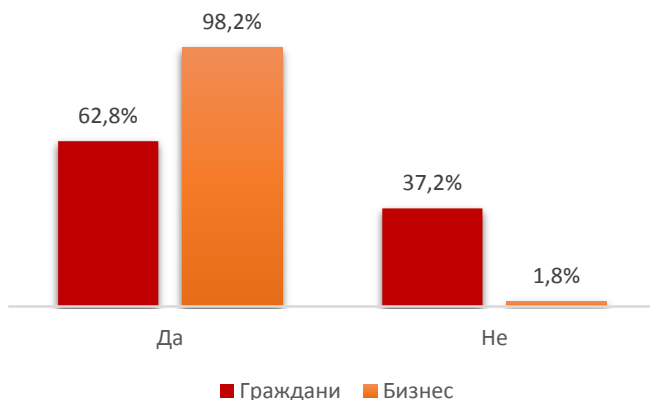
От друга страна, под 1% са тези респонденти, които са най-скептични и са убедени, че реализирането на идеята за общностен съд ще влоши качеството на правоприлагането в региона.

Последствия от евентуално закриване на съдилища по населени места

Закриването на съдилища по места се свързва с установяването на редица допълнителни разходи. Както гражданите, така и представителите на бизнеса изтъкват, че ако се наложи да използват услугите на съд в друг град – това ще увеличи разходите им за път, храна, допълнителни посещения и паркинг. Силен акцент се поставя и върху изгубеното време, което би коствало подобно пътуване. Повечето участници в изследването биха използвали личен автомобил, за да стигнат до съседния град, но сред гражданите се обособява и висок дял на такива, които биха се възползвали от междуградската автобусна мрежа.

За целта на анализа ще бъдат разгледани различни аспекти, свързани с мненията на респондентите за конкретните загуби, които биха понесли от затварянето на съдилища, както и допълнителните услуги, които следва да се развият, за да се обезпечи правоприлагането в района.

**Във Вашето населено място има ли
някакво подразделение на
съд/прокуратура?**

В населеното място на над една втора от гражданите на област Перник (62,8%) има подразделение на съда или прокуратурата. При представителите на бизнеса този дял надминава 98%.

Гражданите посочили, че в населеното им място **няма** подразделение на съд/прокуратура са предимно живеещи в община Брезник (42,7%) и Трън (36%). Според

получените данни *около 11% от отговорилите, че нямат подобно подразделение в града си – споделят, че се е случвало да имат нужда от услугите на съда, но да не ги потърсят.* Посочените причина за това са финансова невъзможност, налагането на пътуване и мнението, че съдът не може да помогне.

**Ако съдът във Вашия съдебен район бъде закрит и трябва да
пътувате до най-близкия съд в областта, това ще увеличи ли
разходите Ви?**

Всички граждани в региона, в чието населено място има подразделение на съд/прокуратура, са на мнение, че пътуването до най-близкия съд в областта, би довело до увеличаване на разходите им (98,3%). Изключение правят едва 1,7% от анкетираните.

45,4% от гражданите са на мнение, че финансовите им разходи **ще се увеличат, но умерено**. Със 7,5 пункта повече са гражданите на обхванатите в изследването съдебни райони, които смятат, че увеличението ще бъде **много сериозно**. Представителите на бизнеса са съпричастни с мненията на гражданите, че при закриване на местния съд ще има увеличение на разходите им, но по-рядко смятат, че увеличението ще е драстично. Сред тях, но с малка статистическа разлика е сравнително по-висок и делът на считащи, че подобна промяна няма да им коства никакви допълнителни разходи (2,7%).

Представителите на бизнеса, които са завеждали дело в съда са относително по-умерени в това как би се отразило на разходите им. Забелязва се също, че представителите на бизнеса със среден годишен *оборот над 500 000 лева* по-често са на мнение, че разходите им ще бъдат увеличени в *много голяма степен*.

Сред гражданите, също се наблюдават интересни тенденции. **Живеещите в град Трън и град Брезник много по-често от жителите на град Радомир смятат, че при затваряне на местния съд разходите им биха се увеличили в много голяма степен**. Това мнение е най-присъщо за граждани на възраст между 46 и 55 години и такива, които някога са били в контакт със съда по определен повод. Анкетираните граждани, които споделят, че са изпадали в проблемна ситуация, но не са предприели действия и са понесли щетите – много по-често от останалите считат, че разходите им ще бъдат увеличени, но не прекомерно. Притеснението от драстично увеличение в разходите е най-силно разпространено сред гражданите с личен доход под 350 лева.

Кои Ваши разходи, свързани с посещение в близкия съд, очаквате да се увеличат?

Според гражданите при затваряне на местния съд най-силно повишени ще са финансовите разходи за **път до съседно населено място (94,1%)** и **разходите за храна (69,9%)**. Около една втора са на мнение, че ще са принудени да заплатят разходи и/ или за повторно посещение в съда (49%). Мненията на населяващите съдебен район Перник са относително обединени и около твърдението, че пътуване до съседно населено място **би изгубило от времето им (76%)**.

Представителите на бизнеса следват сходни тенденции по отношение на потенциални разходи за посещение в най-близкия съд извън тяхното населено място. Загубите за бизнеса по-често се свързват с изгубеното време (91%), макар че това е силно застъпена теза и сред гражданите (76,2%). Забелязва се, че бизнесът относително по-рядко би имал разходи, свързани с нощувка, но много по-често със заплащане на паркинг за необходимото време. Това вероятно е в резултат от по-честото използване на личен/фирмен автомобилен транспорт. И двете целеви групи относително рядко споделят, че ще е необходимо да пренощуват, ако им се наложи да пътуват до съд в съседен град.

Гражданите, които не са имали контакт със съда и представителите на бизнеса, които не са стигали до съдебно дело през последните 5 години, по-често от останалите смятат, че ще имат допълнителни харчове, свързани с повторно посещение. Гражданите, които са се опитали да разрешават споровете си сами или не са предприемали никакви действия в

проблемни ситуации, по-рядко от останалите смятат, че ще усетят повишение в някой от изброените разходи. Тези тенденции *частично* се припокриват с мненията на представители на бизнеса, които не са стигали до услугите на съда. По-малките бизнеси, със среден годишен оборот под 250 000 лева, **по-често са на мнение, че биха имали допълнителни разходи, свързани с паркинг и повторно посещение**. От друга страна, представителите на бизнеса с годишен оборот над 1 милион лева **по-рядко се притесняват за възможността да им бъдат увеличени разходите за път и време в сравнение с останалите**. Въпреки това и при тях се предвижда увеличение предимно в тези два типа разходи. Сред анкетираните представители на бизнеса се забелязва интересна тенденция, която се разминава с получените данни за гражданите. Фирмите, които през последните пет години **не са попадали в спор с друга страна са относително по-склонни да считат, че ако съдът в населеното им място бъде закрит – това ще увеличи разходите им за път, храна и паркинг**.

В по-голяма част от случаите пътуването до най-близкото населено място би отнело **половин работен ден или по-малко**. Тези тенденции са еднозначни и за двете целеви групи. Дяловете на лица, които смятат, че биха загубили повече от един работен ден са с процентни стойности от около 20%.

Колко биха били дневните Ви „загуби“ или пропуснати ползи от отиването и връщането до най-близкия съд в съдебния район ¹ ?		
Бизнес	Медианен разход 60 лева	Среден разход 80 лева
Граждани	Медианен разход 40 лева	Среден разход 47 лева

В контекста на въпроса колко време би отнело на респондентите да се придвижат до най-близкия съд в района е поставен и въпрос "Колко биха били дневните Ви „загуби“ или пропуснати ползи от отиването и връщането до най-близкия съд в съдебния район?". Получените данни сочат, че сред представителите на бизнеса загубите биха били средно около 80 лева, докато гражданите биха загубили средно около 47 лева.

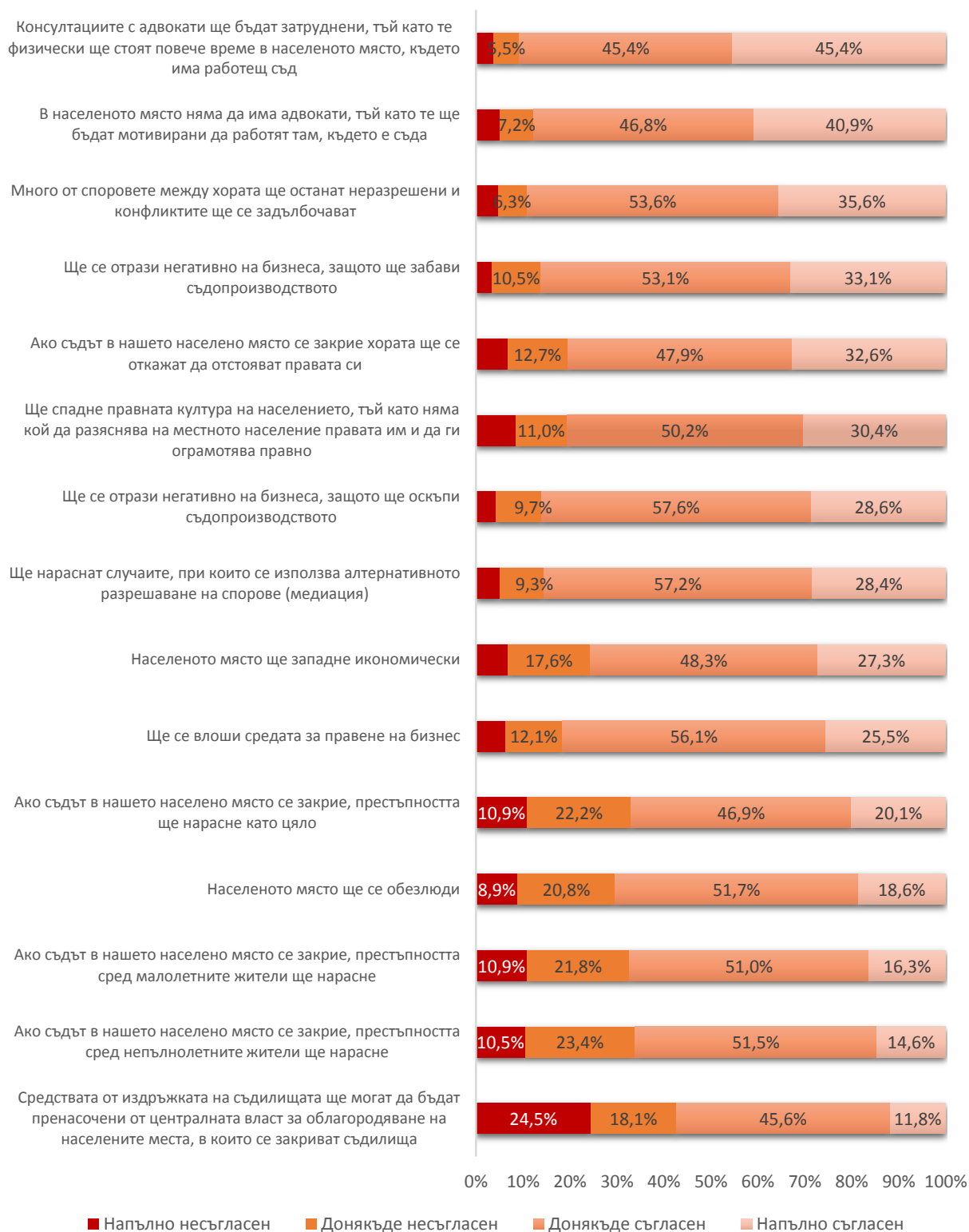
Малко над една втора от гражданите биха се придвижили с автомобил до най-близкия съд в района. След личния автомобил, най-често предпочитаният транспорт са автобусите от междуградската транспортна мрежа (41,8%). Останалите възможности за пътуване не са популярни сред живеещите в трите общини от съдебен район Перник. Едва 6,3% биха се придвижили с влак, а 1,3% - със споделено пътуване.

¹ Т. нар. медианен разход се изчислява на базата на всички стойности. Ако всички стойности (в случая разходите) се подредят по големина, числото, което се намира в средата, е медианата. По този начин стойността на медианата не се влияе от крайности, но показва средата, която често е и по-реалистичната стойност. За да получите средния разход трябва да съберете всички посочени стойности и да ги разделите на техния брой. Това число може да бъде изкривено от отклоненията поради стойности, които са много по-високи или много по-ниски от останалите, но все пак също дава добра илюстрация на осреднените очаквания на изследваните целеви групи.

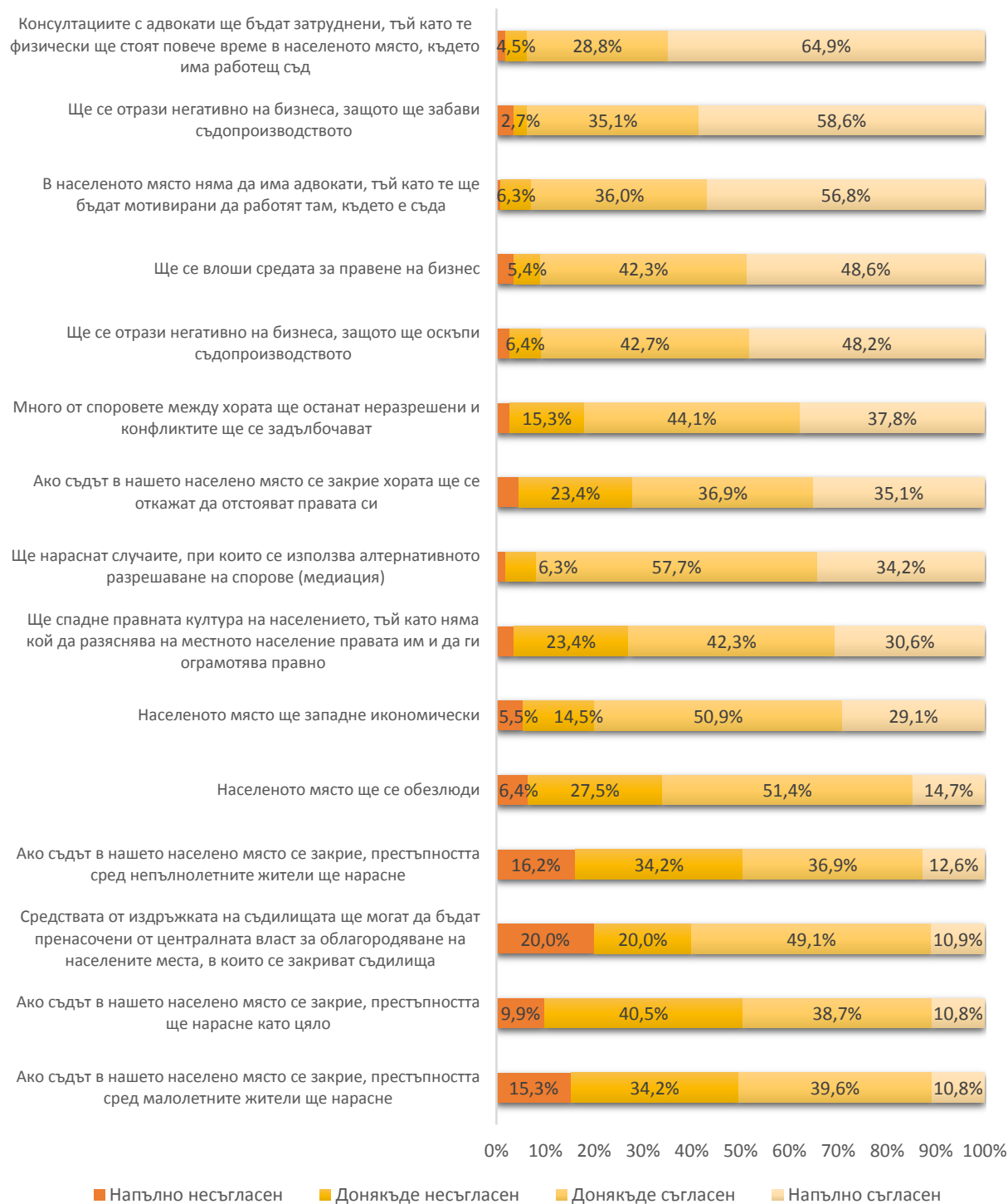
Тенденциите сред представителите на бизнеса показват значително по-силна преференция към пътуването с автомобил за сметка на останалите възможности като междуградски автобус, споделено пътуване и влак. **Над 90% от анкетираните представители на бизнеса биха използвали автомобил, за да се придвижат до най-близкия съд в района.** Услугите на междуградската автобусна мрежа (5,4%) и железниците (1,8%) са значително по-слабо популярни сред тази целева група.

Жителите на община Радомир и община Трън по-често предпочитат да пътуват с автомобил, докато тези от Брезник масово предпочитат да използват междуградски автобус. Междуградските автобуси се използват предимно от граждани над 55 годишна възраст, с по-ниско образование. **Предпочитащите да преминат разстоянието с автомобил биха загубили около 1 час и 38 минути за пътуването и посещението в съда.** Пътуващите с автобус ще са ощетени с около 1 час повече спрямо тези, които биха използвали автомобил.

**Ако съдът във Вашето населено място се закрие, какви според Вас ще са последствията?
(Граждани)**

**Ако съдът във вашето населено място се закрие, как според Вас ще са последствията?
(Бизнес)**

И гражданите и представителите на бизнеса, от обхванатите в изследването общини, са относително единодушни, че ще има **множество негативни последствия от закриването на съда в населеното им място**. Притесненията са във връзка със затруднен достъп до определени услуги, негативно отражение върху бизнеса и цялостно спадане на правната култура и желанието за налагане на правосъдие. Относително по-рядко се споделят съображения, свързани с увеличаване на престъпността. Въпреки това трябва да се отбележи, че и при двете целеви групи делът на анкетирани, които считат, че затварянето на съда им ще се отрази негативно върху нивата на престъпност в населеното място, са около 50%.

Допусканията на гражданите и бизнеса за възможните последствия от затваряне на местния съд се припокриват напълно. И двете целеви групи **подкрепят с процентни дялове от над 80%** твърденията, че подобно преустройство ще доведе до:

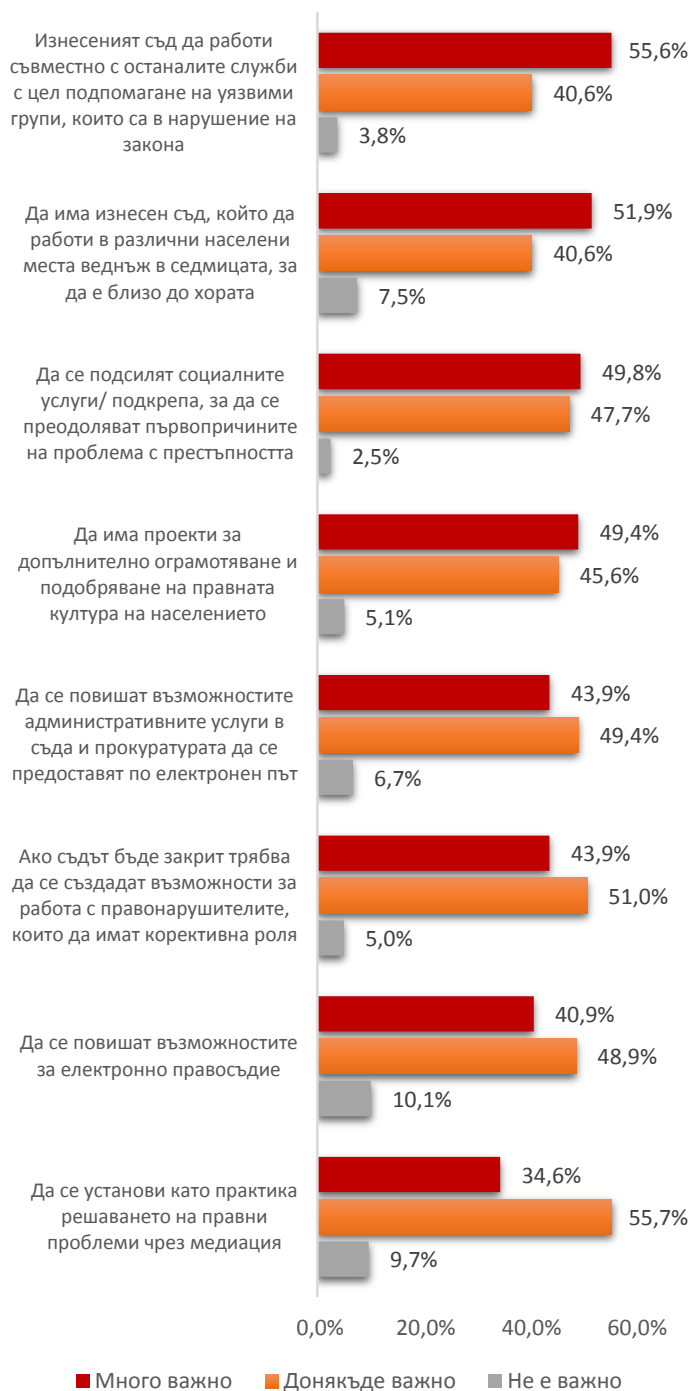
- затрудняване на достъпа до адвокатска помощ (**граждани – 90,8%; бизнес – 93,7%**)
- повече неразрешени конфликти между гражданите (**граждани – 89,1%; бизнес – 82%**)
- цялостна липса на професионална адвокатска помощ (**граждани – 87,8%; бизнес – 93,7%**)
- забавяне на съдопроизводството (**граждани – 86,2% ; бизнес – 93,7%**)
- оскъпяване на съдопроизводството (**граждани – 86,1% ; бизнес – 90,9%**)
- влошаване на цялостната среда за правене на бизнес (**граждани – 81,6 %; бизнес – 91%**)
- увеличаване на необходимостта от медиация при споровете (**граждани – 85,6%; бизнес – 91,9%**)

Представителите на бизнеса са относително по-единодушни по отношение на изброените твърдения, като процентните дялове, с които застават зад тях са почти във всички случаи – над 90%.

Въпреки изразеното негативно мнение към възможността за затваряне на местния съд, гражданите и представителите на бизнеса по-скоро подкрепят твърдението, че преразпределянето на отделените средства за издръжка на съда ще спомогне за облагородяването на населените места, в които се закриват съдилища.

Макар общите нагласи да са сходни, сред отговорите на граждани от трите изследвани общини се забелязват разлики. Жителите на община Трън са най-скептично настроени по отношение на разпределянето на финанси, които обичайно обслужват местния съд. Тези съмнения са по-силно разпространени сред ниско образованите граждани в района, но с малка статистическа разлика спрямо останалите. Според получените данни българската общност в изследваните съдебни райони е относително по-склонна да приеме положителното въздействие от затварянето на съда в населеното им място, но статистическата разлика отново е малка. Забелязва се също, че лицата, които **не са имали** проблемни ситуации и контакти със съда поддържат тази теза в по-голяма степен.

Какви допълнителни услуги и дейности е важно да се развият във Вашето населено място/район, ако съдът бъде закрит? (Граждани)

Какви допълнителни услуги и дейности е важно да се развият във Вашето населено място/район, ако съдът бъде закрит? (Бизнес)

И гражданите и представителите на бизнеса разпознават широк обем от дейности, които следва да се развият в населеното им място при потенциално затваряне на местния съд. Мненията на двете целеви групи са относително сходни по отношение на най-важните действия, които трябва да се предприемат, за да се обезпечат всички нужди на гражданите и да се предотвратят негативни последици.

Твърденията, които са подкрепени от над една втора от гражданите са:

- **Изнесенният съд да работи съвместно с останалите служби (социални, бюро по труда, образователни и др.) с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона – 55,6%;**
- **Да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората – 51,9%;**
- **Да се подсилят социалните услуги и социалната подкрепа, за да се преодоляват първопричините на проблема с престъпността - 49,8%;**
- **Да има проекти за допълнително ограмотяване и подобряване на правната култура на населението – 49,4%.**

Твърденията, които са подкрепени от над една втора от представителите на бизнеса:

- **Изнесенният съд да работи съвместно с останалите служби (социални, бюро по труда, образователни и др.) с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона – 56,8%.**
- **Да се повишат възможностите за електронно правосъдие – 50,9%;**
- **Да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората – 50,9%;**
- **Да се повишат възможностите административните услуги в съда и прокуратурата да се предоставят по електронен път – 50,5%;**
- **Да се подсилят социалните услуги и социалната подкрепа, за да се преодоляват първопричините на проблема с престъпността – 50,5%.**

Сред представителите на бизнеса се забелязва, че анкетираните с годишен оборот над 250 000 лева подкрепят по-силно важността от подобни преустройства, налагащи се поради затварянето на местния съд. Забелязва се, че бизнесът по-често се интересува от подобряването на административните услуги в съда, но в същото време се разпознава и нуждата от подсилването на социалните услуги.

Граждани								
	Ако съдът в нашето населено място/район се закрие трябва да се създадат възможности за работа с правонарушителите, които да имат корективна (възпитателна) роля	Да се подсилват социалните услуги и социалната подкрепа, за да се преодоляват първопричините на проблема с престъпността	Да има проекти за допълнително ограмотяване и подобряване на правната култура на населението	Да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората	Изнесенният съд да работи съвместно с останалите служби (социални, бюра по труда, образователни и др.) с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона	Да се повишат възможностите за електронно правосъдие	Да се установи като практика решаването на правни проблеми чрез медиация	Да се повишат възможностите административните услуги в съда и прокуратурата да се предоставят по електронен път
Много важно								
	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %
Трън	81,9%	83,1%	75,9%	86,7%	89,2%	72,3%	53,7%	71,1%
Радомир	29,9%	44,2%	46,1%	51,9%	58,4%	35,5%	35,5%	45,5%
Брезник	17,7%	20,3%	24,4%	15,2%	17,7%	12,8%	13,9%	13,9%

Бизнес								
	Ако съдът в нашето населено място се закрие трябва да се създадат възможности за работа с правонарушителите, които да имат корективна (възпитателна) роля	Да се подсилват социалните услуги и социалната подкрепа, за да се преодоляват първопричините на проблема с престъпността	Да има проекти за допълнително ограмотяване и подобряване на правната култура на населението	Да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората	Изнесенният съд да работи съвместно с останалите служби (социални, бюра по труда, образователни и др.) с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона	Да се повишат възможностите за електронно правосъдие	Да се установи като практика решаването на правни проблеми чрез медиация	Да се повишат възможностите административните услуги в съда и прокуратурата да се предоставят по електронен път
Много важно								
	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %
Трън	77,5%	82,5%	75,0%	82,1%	80,0%	75,0%	53,8%	75,0%
Радомир	45,5%	48,5%	45,5%	51,5%	54,5%	43,8%	45,5%	54,5%
Брезник	18,4%	18,4%	16,2%	18,4%	34,2%	31,6%	15,8%	21,1%

Живеещите в община Трън граждани, са значително по-чувствителни към важността от изброените дейности, подкрепящи затварянето на местния съд спрямо анкетираните в другите две общини от съдебен район Перник. И сред гражданите и сред представителите на бизнеса в този съдебен район най-рядко се разпознава нуждата от установяване на практики за решаване на правни проблеми чрез медиация. Въпреки това подкрепящите

въвеждането на повече механизми за решаване на правни проблеми чрез алтернативно разрешаване на споровете, са над една втора и при двете целеви групи.

Респондентите от община Радомир изтъкват най-силно важността от това изнесеният съд да работи съвместно с останалите служби (Социални, бюра по труда и други) и да работи в различни населени места веднъж в седмицата.

Живеещите в община Брезник много по-рядко от останалите определят изброените като "*Много важни*". Най-големи натрупвания в отговорите се наблюдават по отношение на възможността изнесеният съд да работи с други социални служби и повишаването на възможностите за електронно правосъдие. Анкетираните определят тези две твърдения като "*Много важни*" с дялове от около една трета.

И сред гражданите, и сред представителите на бизнеса е най-силно разпространено мнението, че произнасянето на съдиите в техния съдебен район се случва с *нормална бързина*. Въпреки това сред гражданите е значително по-висок дела на лица, които смятат, че съдиите се произнасят бавно (23%). Мненията им вземат превес и сред считащите, че в произнасянията има сериозно забавяне (7,5%). Забелязва се, че гражданите значително по-често не могат да дадат отговор на този въпрос, което вероятно е в резултат от по-редкия им досег с органите на съда и в частност с работата на съдиите.

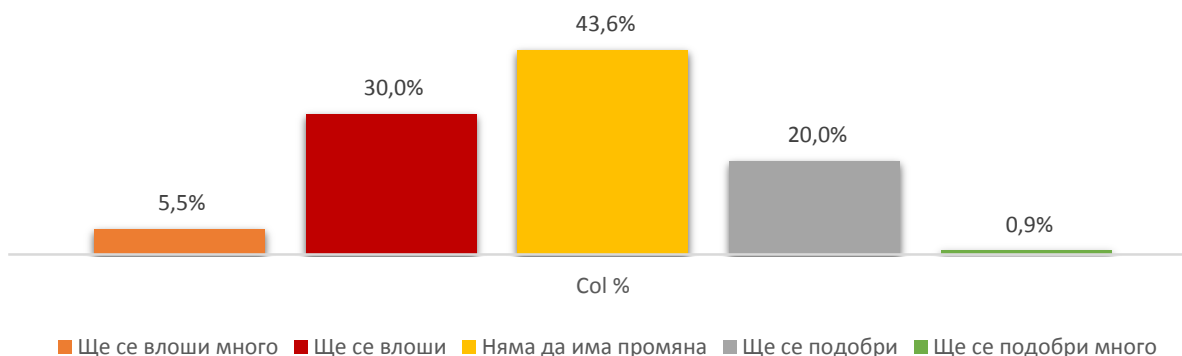
Забелязва се, че гражданите, живеещи в община Брезник по-често са на мнение, че съдиите в техния регион се произнасят **бавно**. Сред гражданската квота – такова мнение споделят най-много лица със средно или по-високо образование, както и живеещите в села, прилежащи към трите изследвани общини (Трън, Радомир, Брезник).

Представителите на бизнеса, които са водили дела през последните 5 години най-често оценяват бързината, с която се произнасят съдиите, като **нормална**.

Загуби за бизнеса от закриване на съдилища по населени места

В следващата част от анализа ще бъдат разгледани мненията на представители на бизнеса в област Перник във връзка с ефектите от потенциално затваряне на съществувачи съдилища в региона. Получените данни сочат за изразено негативни нагласи от страна на бизнеса към реорганизацията на съдебната карта в страната.

Ако „общностният съд“ замени досегашния съд в населеното ви място, как според Вас ще се промени правоприлагането в региона?

Според над 35% от анкетираните представители на бизнеса в Перник, ако общностният съд замени съда в тяхното населено място, правоприлагането в района ще се влоши, като според 5,5% ще се влоши много. Най-голям дял от представителите на бизнеса в региона (43,6%) заместването на досегашния съд с общностен няма да доведе до

промяна в правоприлагането в региона. Според други 20,9%, правоприлагането в региона ще се подобри.

На респондентите е зададен въпрос **"Ако съдът във Вашия район бъде затворен, това как ще се отрази върху бизнеса в региона?"**. Затварянето на съда в района се възприема като инициатива с много по-негативни последствия, от замяната на съда с общностен съд. Според 82,9% от представителите на бизнеса, ако съдът в техния район бъде затворен, това ще се отрази отрицателно на бизнеса. Едва около 11% смятат, че няма да има ефект от затварянето на съда.

При възникване на юридически въпрос, в който представителите на бизнеса имат нужда от юридическа консултация 26% имат установени контакти с юристи, адвокати или кантори, които използват при необходимост. От тях, под 1% имат юрист, който е назначен във фирмата. По-голямата част – 19,8% използват една и съща кантора, при казуси и биха се обърнали към нея. Други 5,4% използват юридически услуги на абонаментен принцип.

Най-голям дял сред представителите на бизнеса – 65,8% биха започнали тепърва да търсят адвокат или кантора, от които да получат консултация. Това може да се дължи на липсата на ежедневна или честа нужда от консултация по правни въпроси. Други 25,2% се съветват с близки от тях юристи. Под 1% сами намират информацията, от която се нуждаят.

Сред представителите на бизнеса, най-голям дял са фирмите с годишен оборот под 250 000 лева. (74.8%). Малко под 19% е дела на фирмите с оборот между 250 001 и 500 000 лева годишно. Фирмите с оборот между 500 001 и 1 000 000 лева е 2,7%, а 3,6% са фирмите с годишен оборот над 1 000 000 лева.